

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาถึงพัฒนาการของ อ.ส.ม.ท. ในฐานะองค์กรข่าวสารของรัฐ พบว่า ปัจจัยทางด้านการเมือง และปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ มีผลต่อพัฒนาการของ อ.ส.ม.ท. ในแต่ละยุค โดยตรง ซึ่งปัจจัยดังกล่าวนี้ ได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อ อ.ส.ม.ท. ทั้งในด้านโครงสร้าง ด้านนโยบายและวัตถุประสงค์ เทคโนโลยี และการให้บริการ ซึ่งในแต่ละยุคจะได้รับผลกระทบ ไม่เท่ากัน บางยุคอาจเปลี่ยนแปลงในด้านหนึ่งด้านใดมาก แต่ในบางยุคอาจเปลี่ยนแปลงเพียงบางด้าน ทั้งนี้สามารถสรุปผลการศึกษาดังนี้

6.1 ปัจจัยด้านการเมือง และปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ที่มีผลต่อพัฒนาการของ อ.ส.ม.ท.

จากการศึกษาเอกสารทั้งหมด ตลอดจนข้อมูลที่ได้ในการสัมภาษณ์ทั้งในอดีต และปัจจุบัน ที่นำมาประมวลเข้ากับการวิเคราะห์เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์แล้วพบว่า การเมือง ได้เข้ามามีผลอย่างสำคัญต่อการพัฒนา อ.ส.ม.ท. เกือบทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นทางด้านโครงสร้างองค์การ และด้านนโยบาย-วัตถุประสงค์ กล่าวคือ นับตั้งแต่จัดตั้ง อ.ส.ม.ท. เมื่อปี พ.ศ. 2520 เป็นต้นมา จนถึงปี พ.ศ. 2533 รัฐบาลได้แต่งตั้งรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี มาเป็นประธานกรรมการหรือ ประธานบอร์ด อ.ส.ม.ท. ตลอดมา ซึ่งตำแหน่งประธานกรรมการนี้ มีอำนาจในการควบคุมและแต่งตั้ง รวมถึงการถอดถอนผู้อำนวยการ อ.ส.ม.ท. ได้

นับตั้งแต่รัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร แต่งตั้งนายคุณิจ ศิริวรรณ รัฐบาลพลเอก เกอริ่งศักดิ์ ธารมะนิ่นท์ แต่งตั้งพลโทบุญเรือน บัวจรรยา รัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ แต่งตั้ง พลเอกประจวบ สุนทรางกูร และรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ แต่งตั้ง ร.ต.อ. เจริม อยู่บำรุง

ซึ่งการควบคุมดูแลของรัฐบาลโดยผ่านรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีดังกล่าวนั้น มิได้เข้ามาเพียงระดับนโยบายดังเช่นรัฐวิสาหกิจทั่วไป หากแต่เข้ามาควบคุมการบริหารงานและการดำเนินงานภายใน อ.ส.ม.ท. ด้วย โดยการส่งคนที่ไว้ใจได้ที่สุดมาดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ อ.ส.ม.ท.

โดยนายคลุส ศิริวรรณ ได้แต่งตั้งนายประมุก สุตะบุตร ทั้งนี้เนื่องมาจากนายประมุก เป็นเพื่อนสนิทกับนายชรรอง คุโรวาท รองเลขาธิการนายกรัฐมนตรีฝ่ายการเมืองสมัยนั้น พร้อมกับนายประมุก ยังมีพ่อตาเป็นนายทหารยศพลโท ด้วยทำให้พลโทบุญเรือน บัวจรรยา ยังคงให้นายประมุก ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการอยู่ต่อไป มาถึงพลเอกประจวบ สุนทรางกูร ได้แต่งตั้งนายมนตรี เจนวิทย์การ รองเลขาธิการนายกรัฐมนตรีฝ่ายการเมือง มาดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ โดยนายมนตรีนี้ กล่าวกันว่าพลเอก เปรมส่งมาควบคุม อ.ส.ม.ท. โดยเฉพาะ ส่วน ร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุง ได้แต่งตั้งนายราชันย์ ชูเซ็น ผู้อำนวยการพรรคมวลชนที่ ร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุง เป็นหัวหน้าพรรคมาดำรงตำแหน่ง

จากกรณีดังกล่าว เป็นผลให้พัฒนาการของ อ.ส.ม.ท. เป็นไปตามนโยบายของผู้บริหาร ด้วย อ.ส.ม.ท. ต้องเสียเปรียบวิฤทธิโทรทัศน์ช่องอื่น กล่าวคือนอกจากการเป็นรัฐวิสาหกิจที่ต้องสนองนโยบายการดำเนินงานของรัฐแล้ว ในขณะที่เดียวกันต้องหารายได้เลี้ยงตัวเองเพื่อความอยู่รอดไปด้วย โดยไม่ได้รับความช่วยเหลือทางด้านการเงินจากรัฐบาลแต่อย่างใด

ส่วนในช่วงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534 จนถึงปัจจุบัน การเมืองได้เข้ามามีบทบาทต่อพัฒนาการของ อ.ส.ม.ท. น้อยลง โดยเฉพาะในช่วงของรัฐบาลนายอานันท์ ปันยารชุน การเมืองแทบไม่ได้เข้ามา มีบทบาทในการดำเนินงานของ อ.ส.ม.ท. เลย ทั้งนี้เป็นผลมาจากการดำเนินนโยบายของรัฐบาล นายอานันท์ ที่ต้องการให้ อ.ส.ม.ท. เป็นอิสระและปลอดจากการแทรกแซงทางการเมือง ซึ่งในช่วงนี้ ก็ได้มีการแก้ไขพระราชกฤษฎีกาจัดตั้ง อ.ส.ม.ท. ถึง 2 ครั้ง เพื่อการเปลี่ยนแปลงผู้ดำรงตำแหน่ง ประธานกรรมการและผู้อำนวยการ จากรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี มาเป็น ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นข้าราชการประจำ ส่วนตัวผู้อำนวยการเปลี่ยนจากการแต่งตั้งพวกพ้อง มาเป็นนักบริหารมืออาชีพแทน

ทั้งนี้การปลอดจากการแทรกแซงทางการเมืองมีระยะเพียงปีเศษ อ.ส.ม.ท. ต้องถูกการเมืองเข้ามาแทรกแซงอีกครั้ง ในสมัยรัฐบาลของนายชวน หลีกภัย ซึ่งได้แก้ไขพระราชกฤษฎีกาอีกครั้ง ให้การเมืองเข้ามามีอำนาจใน อ.ส.ม.ท. มากขึ้น โดยการให้รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีอำนาจในการแต่งตั้งและปลดออกประธานกรรมการและผู้อำนวยการ อ.ส.ม.ท. เช่นเดียวกันกับช่วงก่อนหน้ารัฐบาลของนายอานันท์เป็นนายกรัฐมนตรี

นอกจากการเมืองจะมีผลต่อพัฒนาการของ อ.ส.ม.ท. โดยตรงแล้ว ยังมีผลกระทบเป็นลูกโซ่กับด้านเศรษฐกิจด้วย ดังเช่นคำกล่าวที่ว่า "การเมืองกับเศรษฐกิจต้องไปด้วยกัน"

เนื่องจากธุรกิจเกี่ยวกับสื่อสารมวลชนเป็นธุรกิจที่กำลังเติบโต และได้รับความนิยมในระดับสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งรายได้จากการโฆษณาสินค้าที่สูงขึ้นทุกปี ไม่ว่าเศรษฐกิจจะตกต่ำอย่างไรรายได้โฆษณากลับเพิ่มขึ้นตลอด ทั้งนี้เพราะธุรกิจโทรทัศน์ได้รับความสนใจในการใช้โฆษณาสินค้ามากที่สุดมากที่สุดได้แก่ ธุรกิจโทรทัศน์ ที่ในปัจจุบันมีมูลค่าการตลาดถึงกว่าหมื่นล้านบาท จากเดิมในเมื่อ 10 ปีที่แล้ว มูลค่าการตลาดยังอยู่ในระดับ 1-2 พันล้านบาท เมื่อมูลค่าการตลาดในธุรกิจโทรทัศน์เพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้รายได้จากการโฆษณาของ อ.ส.ม.ท. เพิ่มขึ้นตามไปด้วย โดยในปี พ.ศ.2525 อ.ส.ม.ท. มีส่วนแบ่งการตลาดจากการโฆษณาในโทรทัศน์เพียง 100 ล้านบาท ในขณะที่ในปี พ.ศ.2536 มีส่วนแบ่งการตลาดเพิ่มเป็น 1,700 ล้านบาท

นับได้ว่าการทำธุรกิจเกี่ยวกับสื่อสารมวลชนมีโอกาสทำรายได้สูง ทำให้มีผู้ต้องการทำธุรกิจด้านนี้กันมากขึ้น สังเกตได้จากกรณีที่รัฐบาลจะเปิดให้ภาคเอกชนมาดำเนินการสถานีวิทยุโทรทัศน์ระบบยูเอสเอฟ (UHF) ปรากฏว่ามีภาคเอกชนประกาศตัวลงแข่งขันไม่ต่ำกว่า 5 กลุ่ม แต่ละกลุ่มประกอบด้วยเจ้าของธุรกิจกว่า 10 ราย อาทิ กลุ่มของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ กลุ่มของหนังสือพิมพ์เดอะเนชั่น กลุ่มของหนังสือพิมพ์วิญญูจักร กลุ่มของบริษัทชินวัตรคอมพิวเตอร์ และกลุ่มของดร. สมเกียรติ อ่อนวิมล เป็นต้น

ผลจากการขยายเครือข่ายสถานีโทรทัศน์อีก 22 สถานีของ อ.ส.ม.ท. ทำให้สามารถแพร่ภาพออกอากาศไปยังผู้ชมได้ทั่วประเทศ ทำให้กลุ่มสินค้าระดับ "MASS PRODUCTS" สำหรับชนกลุ่มใหญ่ของประเทศที่มีรายได้ไม่สูง สามารถซื้อสินค้าได้ ส่งผลให้เกิดการขยายฐานออกไปมากขึ้น ในอดีตความได้เปรียบ-เสียเปรียบของโทรทัศน์อยู่ที่ใครมีเครือข่ายมากกว่ากัน ซึ่งมีผลต่อการเลือกโฆษณาของเอเจนซี (AGENCY) ซึ่งต้องทำการวิเคราะห์ความคุ้มทุน เพื่อให้ได้รับผลตอบแทนที่คุ้มค่า ดังนั้นเมื่อทุกช่องมีเครือข่ายมากพอ ๆ กัน ทำให้เอเจนซีวิเคราะห์ได้ลำบาก จึงต้องวิเคราะห์ที่การผลิตรายการว่า สถานีใดผลิตรายการได้มีคุณภาพ รวดเร็ว และเป็นที่น่าสนใจของประชาชนมากกว่ากัน ซึ่งส่วนหนึ่งได้นำผลการสำรวจผู้รับชมรายการโทรทัศน์ของบริษัทดีมาร์ มาประกอบการพิจารณาด้วย

ทั้งนี้การที่จะดำเนินกิจการให้มีความถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นที่น่าสนใจของประชาชนนั้น เทคโนโลยี มีบทบาทที่สำคัญ ทุกสถานีรวมทั้ง อ.ส.ม.ท. จึงต้องมีการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ และเครื่องอำนวยความสะดวกทางด้านการสื่อสารมาใช้งานด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นงานบริหาร งานจัดการ งานผลิต งานเทคนิค หรืองานธุรกิจ อาทิ ไมโครคอมพิวเตอร์ โทรทัศน์ภายใน โทรทัศน์มือถือ โทรทัศน์เคลื่อนที่ เทเลเท็กซ์ แฟกซ์ ดาวเทียม และใยแก้วนำแสง เป็นต้น ซึ่งนอกจากจะมีบทบาทสำคัญในการดำเนินการต่าง ๆ แล้ว เทคโนโลยีก็ยังมีส่วนสนับสนุนทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจอีกด้วย กล่าวคือ ในด้านการเมือง หากมีการนำเทคโนโลยีมาใช้จะทำให้การรายงานข่าวสารแก่ประชาชนเป็นไปด้วยความรวดเร็ว ถูกต้อง และกว้างไกล โดยสามารถรับได้ทั้งประชาชนภายในประเทศและชาวต่างประเทศ ทำให้ประชาชนในประเทศและต่างประเทศ ได้รับข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริง หากการรายงานข่าวสารที่แตกต่างไปจากสถานีช่องอื่น ๆ จะทำให้ประชาชนรู้ทันทีว่าสถานีโทรทัศน์ช่องนั้นถูกแทรกแซงจากฝ่ายใด กรณีเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2535 หรือ พฤษภาคมมิถุนายน สามารถมองเห็นความแตกต่างในการรายงานข่าวระหว่างสถานีโทรทัศน์ช่อง 5 และช่อง 7 กับ สถานีโทรทัศน์ช่อง 9 ได้อย่างชัดเจน ว่า สถานีโทรทัศน์ช่อง 5 และช่อง 7 ถูกแทรกแซงโดยการรายงานข่าวสารที่ตรงข้ามกับความเป็นจริง เพื่อให้เห็นว่า เหตุการณ์ไม่รุนแรงและการกระทำของคณะทหารเป็นสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม เส้นภาพเหตุการณ์ที่ไม่รุนแรง เบี่ยงเบนภาพที่อาจส่งผลกระทบต่อคณะทหารตลอดเวลา ในขณะที่ สถานีโทรทัศน์ช่อง 9 รายงานข่าวสารที่ตรงตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง มีเส้นภาพเหตุการณ์จริงให้ผู้ชมรับทราบถึงสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

ส่วนการสนับสนุนทางด้านเศรษฐกิจนั้น ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ การขยายเครือข่ายสถานี ออกไปทั่วประเทศดังที่กล่าวมาแล้ว และการนำเทคนิคสมัยใหม่มาใช้ในการผลิตและแพร่กระจายข่าวสาร ธุรกิจด้านการโฆษณาต้นตัวขึ้นมาก ส่งผลต่อรายได้จำนวนมากที่เข้ามายังสถานี เพราะแน่นอน หากสถานีใดผลิตรายการได้ค้ำจุนจริงสมจริง ชัดเจน รวดเร็ว ออกไปทั่วประเทศได้ครอบคลุมพื้นที่ ได้กว้างไกลกว่า ย่อมได้รับความนิยมจากประชาชนเป็นจำนวนมาก บรรดาธุรกิจต่าง ๆ ย่อมต้องการ ที่จะลงโฆษณาในสถานีนั้น ๆ อย่างกรณี สถานีวิทยุโทรทัศน์ช่อง 9 ของ อ.ส.ม.ท. ได้นำเทคโนโลยี เข้ามาช่วยในการผลิตรายการข่าว ไม่ว่าจะเป็นการรายการสดจากสถานที่เกิดเหตุ การขยายเครือข่าย ทั่วประเทศ การจัดตั้งศูนย์ข่าวภูมิภาค การแจกโทรทัศน์มือถือแก่ผู้สื่อข่าว ช่วยให้การรายงานข่าว เป็นไปอย่างรวดเร็ว กว้างไกล บรรดาเอเยนซีต้องแย่งกันขอลงโฆษณาในรายการข่าวและจูงใจ สยาวนานกว่า 6 เดือน เป็นต้น ซึ่งสามารถสร้างรายได้ให้กับ อ.ส.ม.ท. อีกปีละหลายร้อยล้านบาท

6.2 การเปลี่ยนแปลงมิติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นใน อ.ส.ม.ท.

จากการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับ อ.ส.ม.ท. นั้น ทั้ง 2 ปัจจัยที่กล่าว มาแล้วข้างต้น มีส่วนสำคัญ ซึ่งแต่ละปัจจัยจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแตกต่างกันไป โดยสามารถสรุป ได้ดังนี้

เริ่มจากการเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้าง เกิดจากสาเหตุทางด้านการเมือง ที่ต้องการให้ อ.ส.ม.ท. ปรับเปลี่ยนโครงสร้างใหม่ เพราะโครงสร้างเดิมไม่สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มผู้นำ อย่างเช่น ในยุคแรกสมัยรัฐบาลของนายธานินทร์ กรัยวิเชียร การจัดทำโครงสร้างมุ่งเน้นในการควบคุม อ.ส.ม.ท. อย่างใกล้ชิด โดยให้รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นประธานกรรมการโดยตำแหน่ง และมีอำนาจที่จะแต่งตั้งหรือปลดกรรมการและผู้อำนวยการได้ หรืออย่างในยุคที่ 3 รัฐบาลภายใต้การนำ ของนายธานินทร์ ปันยารชุน ต้องการแยกการเมืองออกจาก อ.ส.ม.ท. โดยเด็ดขาด เพราะการเมือง ใช้ อ.ส.ม.ท. เพื่อประโยชน์ของพรรคพวกตน ไม่ใช่เพื่อรัฐ จึงทำการปรับเปลี่ยนโครงสร้างใหม่โดยให้ ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นข้าราชการมาเป็นประธานกรรมการโดยตำแหน่ง ส่วนผู้อำนวยการให้ จ้างนักบริหารมืออาชีพมาเป็นแทน แต่ต่อมาได้มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างอีกครั้ง เพราะรัฐบาล ภายใต้การนำของนายชวน หลีกภัย เห็นว่ารัฐบาลไม่มีอำนาจใน อ.ส.ม.ท. เลย จึงต้องแก้ไขกฎหมาย เพื่อให้มีอำนาจขึ้นมาบ้าง แต่รายละเอียดส่วนใหญ่ยังคงเน้นการเป็นอิสระจากการเมือง

ต่อมาเป็นการเปลี่ยนแปลงด้านนโยบายและวัตถุประสงค์ ซึ่งเกิดจากปัจจัยทางด้านการเมือง เช่นเดียวกัน กล่าวคือ การเปลี่ยนแปลงด้านนโยบายและวัตถุประสงค์ที่เกิดขึ้นในแต่ละยุคนั้น เป็นการ เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ทางการเมืองในยุคนั้น ๆ เป็นหลัก แต่มีส่วนหนึ่งที่สำคัญคือ การปรับเปลี่ยนไปตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ อันเป็นแผนแม่บทในการพัฒนาประเทศ และนโยบายของรัฐบาล ซึ่งเวลาจัดทำนโยบายและแผนของ อ.ส.ม.ท. จะต้องนำแผนแม่บทของประเทศ และนโยบายของรัฐบาลมาพิจารณาด้วยทุกครั้ง เพื่อให้สอดคล้องกัน

อย่างไรก็ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจ ฯ ที่เริ่มให้ความสำคัญกับสื่อมวลชนนั้นได้เริ่มกำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจ ฯ ฉบับที่ 6 (ระหว่างปี พ.ศ. 2530-2534) และระบุถึงการพัฒนาสื่อมวลชนอย่างจริงจังในแผนพัฒนาเศรษฐกิจ ฯ ฉบับที่ 7 (ระหว่างปี พ.ศ. 2535-2539) สำหรับนโยบายของรัฐบาล ได้เริ่มทำกันอย่างจริงจังตั้งแต่ปี พ.ศ. 2528 ซึ่งตรงกับในยุคที่ 2 โดยในยุคนี้รัฐบาลภายใต้การนำของ พล.อ. เปรม ได้จัดทำนโยบายและแผนการประชาสัมพันธ์ของรัฐบาลขึ้น เพื่อให้การประชาสัมพันธ์ของรัฐเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ในส่วนของ อ.ส.ม.ท. ซึ่งเป็นองค์กรของรัฐย่อมต้องปฏิบัติตามนโยบายและแผนดังกล่าวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ผลจากปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ได้มีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใน อ.ส.ม.ท. 2 ด้าน กล่าวคือประการแรก ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี จะคำนึงถึงการแข่งขันในเรื่องของรายได้และการเป็นผู้นำสื่อมวลชนในด้านเทคโนโลยี ตลอดจนต้องการให้ประโยชน์แก่ประชาชนมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ และการนำเทคโนโลยีมาใช้ส่วนใหญ่ อ.ส.ม.ท. ต้องพึ่งอาศัยตัวเอง เนื่องจาก อ.ส.ม.ท. ไม่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลแต่อย่างใด การจัดซื้อจัดหาเทคโนโลยีต้องเสียภาษีเหมือนหน่วยงานทั่วไป ผลที่สุด อ.ส.ม.ท. ได้ใช้วิธีการร่วมทุนกับบริษัทเอกชนแทนหรือไม่ก็ให้สัมปทานแก่เอกชนไปดำเนินการ เนื่องจากเอกชนมีเงินลงทุนมากกว่า อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีของ อ.ส.ม.ท. ในแต่ละยุคมีความแตกต่างไปตามกำลังเงินและความสามารถในการจัดหา หากยุคใดมีเงินมากและผู้บริหารมีความสามารถ การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีก็จะมากตามไปด้วย ดังเช่นในยุคที่ 3 ประการที่สองคือ การเปลี่ยนแปลงทางด้านการให้บริการจากนโยบายและวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้ อ.ส.ม.ท. เป็นผู้นำทางด้านสื่อมวลชนอย่างแท้จริง ประกอบกับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงทางด้านการให้บริการพร้อมกันไปด้วย การที่จะนำมาซึ่งรายได้จำนวนมหาศาล อ.ส.ม.ท. จึงจำเป็นต้องปรับปรุง

เปลี่ยนแปลงการให้บริการให้มีความทันสมัย ถูกต้อง รวดเร็ว กว้างไกลและมีคุณภาพ อย่างเช่น ในยุคที่ 2 ได้มีการปรับการให้บริการในราชการข่าว เพื่อให้ราชการเป็นที่สนใจแก่ประชาชนทั่วไปจนถึงทุกวันนี้ จากเดิมที่ไม่มีใครสนใจเลย ซึ่งผลจากการพัฒนาราชการข่าวในยุคที่ 2 นั้น ส่งผลต่อรายได้และชื่อเสียงแก่ อ.ส.ม.ท. เป็นจำนวนมาก และต่อมาทำให้อุตสาหกรรมอื่นต่าง ๆ ก็แข่งขันกันทำราชการข่าวจนถึงปัจจุบัน อย่างไรก็ตามตั้งแต่ในอดีตที่ผ่านมา อ.ส.ม.ท. ได้เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการให้บริการหลายอย่าง นอกเหนือจากการเป็นผู้นำการพัฒนารูปแบบราชการข่าวในยุคที่ 2 แล้ว ยังเป็นผู้นำการเสนอข่าววิทยุและเริ่มพัฒนารูปแบบข่าวเทเลเท็กซ์ ลงทุนทำเคเบิลทีวีระบบไมโครเวฟ และระบบไฮเทคนำส่งเป็นต้น

6.3 ทิศทางและแนวโน้มการพัฒนา อ.ส.ม.ท. ในอนาคต

จากการศึกษาพบว่าทิศทางและแนวโน้มการพัฒนา อ.ส.ม.ท. ในอนาคต จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงในหลายด้าน เพื่อให้สอดคล้องกับสภาวะทางการเมือง และสถานการณ์ทางเศรษฐกิจที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต โดยแบ่งการพิจารณาออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

6.3.1 ทิศทางและแนวโน้มในการเป็นอิสระทางการเมือง พบว่า หาก อ.ส.ม.ท. ปราศจากการแทรกแซงทางการเมืองแล้ว จะส่งผลให้มีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ซึ่ง อ.ส.ม.ท. ได้พยายามหาแนวทางที่จะเป็นอิสระจากทางการเมือง โดยการเป็นรัฐวิสาหกิจที่ดี หรือการแปรรูปเป็นบริษัทมหาชน เพื่อเข้าตลาดหลักทรัพย์ ตลอดจนการขึ้นงกับนักการเมืองและประชาชนตลอดเวลาถึงผลเสียของการแทรกแซง อ.ส.ม.ท. ส่วนการแก้ไขพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งนั้นแม้ว่าสามารถทำให้ปลอดจากการแทรกแซงทางการเมืองได้ชั่วขณะแต่ไม่ถาวร เพราะหากการเมืองต้องการเข้ามา มีอำนาจแล้ว จะสามารถแก้ไขพระราชกฤษฎีกาใหม่ได้ จึงจำเป็นต้องแก้ไขโดยการเปลี่ยนจากพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเป็นพระราชบัญญัติจัดตั้ง ซึ่งอาจแก้ไขได้ยากกว่า เนื่องจากการแก้ไขแต่ละครั้งจะต้องผ่านความเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสมาชิก

6.3.2 ทิศทางและแนวโน้มด้านองค์กร พบว่า ในอนาคต อ.ส.ม.ท. คงจะหลีกเลี่ยงไม่พ้น การปรับเปลี่ยนโครงสร้างองค์กรใหม่ เพื่อความคล่องตัวและสามารถแข่งขันกับหน่วยงานสื่อสารมวลชน อื่น ๆ ได้อย่างทัดเทียม การปรับเปลี่ยนที่กำลังดำเนินการอยู่ในปัจจุบันคือ การขอเป็นรัฐวิสาหกิจที่ดี ส่วนการแปรรูปเป็นบริษัทมหาชน แต่การแปรรูปเป็นบริษัทมหาชนและเข้าตลาดหลักทรัพย์นั้น รัฐบาลเพียงจะ เริ่มต้นศึกษาความเป็นไปได้ คงต้องใช้เวลายาวนานพอสมควร

6.3.3 ทิศทางและแนวโน้มด้านเศรษฐกิจ พบอีกว่า ในอนาคต อ.ส.ม.ท. จะไม่เน้น ในเรื่องของรายได้ แต่จะเน้นในเรื่องของคุณภาพมากกว่า เพราะจะมีผลต่อภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กร ในระยะยาว พร้อมกับปรับเปลี่ยนวิธีการในเรื่องการเงินให้มีความคล่องตัวและอิสระมากขึ้น รวมไปถึง การพัฒนาแหล่งรายได้ให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

6.3.4 ทิศทางและแนวโน้มด้านการบริหารในเชิงธุรกิจ พบด้วยว่า ในอนาคตการแข่งขัน ในธุรกิจสื่อสารมวลชนจะเต็มไปด้วยความรุนแรง เนื่องจากเกิดมีสื่อขึ้นมากมาย อ.ส.ม.ท. นั้น ไม่สามารถที่จะหยุดนิ่งได้ จำเป็นต้องหาแนวทางที่จะช่วยสนับสนุนธุรกิจของตนเองให้ดำรงอยู่ต่อไป ไม่ว่าจะเป็นการแสวงหาเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามา หรือการดำเนินธุรกิจที่เกี่ยวกับสื่อมวลชนอื่น ซึ่ง อ.ส.ม.ท. มีกฎหมายรองรับอยู่แล้ว

ข้อจำกัดในการวิจัย

1. ความจำกัดในด้านเอกสาร เจ้าหน้าที่และผู้เกี่ยวข้อง ไม่ได้เก็บเอกสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ อ.ส.ม.ท. และสื่ออื่นที่เกี่ยวข้องไว้อย่างเป็นระบบระเบียบ และส่วนใหญ่โดยเฉพาะในช่วง 10 ปีแรกของการจัดตั้ง อ.ส.ม.ท. เอกสารข้อมูลได้ถูกทำลายและสูญหายไปมาก เนื่องจากการย้าย ที่ทำการใหม่ และการไม่เห็นคุณค่าของข้อมูล ดังนั้นเอกสารข้อมูลเกี่ยวกับ อ.ส.ม.ท. จึงมีค่อนข้างน้อย จำเป็นต้องศึกษาเอกสารจากแหล่งอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นจากจดหมายโต้ตอบ รายงานการประชุม สิ่งพิมพ์ จากสื่อมวลชนอื่น รวมถึงบันทึกต่าง ๆ ของทางราชการ

2. ความจำกัดในด้านการสัมภาษณ์ เนื่องจากการดำเนินกิจการของ อ.ส.ม.ท.

ต้องเกี่ยวข้องกับภารกิจ และผลประโยชน์เป็นจำนวนมาก การสัมภาษณ์บุคคลเพื่อให้ได้มาด้วยข้อมูลที่หลากหลาย เป็นไปได้ด้วยความยากลำบาก เพราะบางคนต้องการปกปิดข้อมูลบางอย่างไว้เป็นความลับ เนื่องจากหากเปิดเผยขึ้นมาอาจส่งผลกระทบต่อสถานะภาพของตนเอง บางคนต้องการเปิดเผยในส่วนที่ดีของ อ.ส.ม.ท. เท่านั้น เพราะไม่ต้องการให้ภาพลักษณ์ขององค์การต้องเสียหาย จึงเป็นผลให้ได้ข้อมูลไม่ครบถ้วนในบางประเด็นที่ต้องการเจาะลึก

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

สำหรับผู้สนใจทำวิจัยในเรื่องนี้ต่อไป น่าจะต้องศึกษาวิจัยการใช้ อ.ส.ม.ท. เพื่อประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชน โดยส่วนรวมอย่างแท้จริงมากยิ่งขึ้น ซึ่งคงต้องช่วยกันหาทิศทางใหม่ ๆ กันอย่างจริงจัง นับตั้งแต่การเป็นอิสระจากทางการเมือง การพัฒนาองค์การและการจัดการ การปรับปรุงการผลิตราชการและการให้บริการข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนการขยายธุรกิจไปดำเนินกิจการอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยการทำวิจัยลงในแนวคิดมากยิ่งขึ้น และคืบคลาน อันจะถือเป็นผู้บุกเบิกในการพยายามหาแนวทางให้องค์กรข่าวสารของรัฐ ดำเนินกิจการอย่างมีประสิทธิภาพเช่นเดียวกับองค์กรข่าวสารของรัฐในประเทศที่พัฒนาแล้ว